

Жибер Т.В.

доцент кафедри фінансів

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

БАЗИСНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Бюджетування (макрофінансове) – це процес управління бюджетними коштами державного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування, що базується на встановлених пріоритетних напрямках розвитку країни, обраній нею фіскальній стратегії, методах вибору напрямів та розрахунках сум бюджетних видатків, оцінці результатів використання бюджетних коштів [1]. Для сучасного бюджетування характерно створення і виконання мережі програм: бюджетних, державних, галузевих, регіональних тощо, які складають цілісну систему і повинні бути підпорядковані державній стратегії. Важливим також є оперативне управління програмами у ході їх виконання для досягнення встановлених цілей. Макрофінансове бюджетування більше стосується видатків, але повинне враховувати доходні спроможності бюджетів та їх баланс, особливо в умовах зростання боргу, для дотримання середньострокових фіскальних показників.

Базисне бюджетування називається одним з найпоширеніших на сьогодні [2]. Але воно одночасно є технологією, що поєднує ряд умов та інструментів бюджетування. Базисне бюджетування вимагає передбачуваного, найчастіше - консервативного сценарію при складанні бюджетного плану і прогнозу на кілька майбутніх бюджетних періодів. Стабільність досягається рядом способів: складанням та дотриманням стратегії соціального та економічного розвитку, встановленням бюджетних обмежень, дотриманням показників фінансово-кредитної стратегії. Необхідний обсяг ресурсів бюджетів коригується у майбутньому виходячи з базового прогнозу доходів упродовж довгострокового періоду.

З одного боку, дешевизна, простота і передбачуваність базисного бюджетування робить його привабливою технологією. Також фіскальні обмеження бюджетних видатків у розрізі головних розпорядників коштів дисциплінують їх, підвищують надійність господарювання (тому що базові видатки на розпорядника гарантовані стратегією) і стимулюють до покращення діяльності (щоб за результатами оцінки діяльності не втратити фінансування). Також фіскальні обмеження повинні перешкоджати значному впливу інтересів підприємців на прийняття бюджетних рішень (нечесному лобі).

З іншого боку, такий консервативний та передбачуваний сценарій важко уявити в світі після 2008 року, у будь-якій пересічній країні. Інколи від бюджету досить раптово вимагається роль «рятівника» банківської системи, галузей економіки, зняття соціальної напруги тощо.

Можна сказати, що базисне бюджетування – це комплекс методів та інструментів, які використовуються за обов'язкових умов. Таким чином, для базисного бюджетування необхідно:

1. Виокремити поточні видатки бюджету та видатки розвитку – ці бюджетні програми будуть по-різному оцінюватися та мати різний термін дії.

2. Визначити дійсно ефективних розпорядників коштів та дійсно необхідні для їхньої діяльності суми коштів, які будуть фіскальними обмеженнями. Для цього слід запровадити перелік і стандарти державних послуг.

3. Намагатися налагодити бюджетування так, щоб уникати частоті (наприклад, раз на рік) та складної оцінки ефективності і результативності бюджетних програм. Тобто показники діяльності установ повинні слугувати індикаторами ефективності програми.

4. Мати достатній резерв видатків розвитку, маніпулювання якими дозволить підвищувати ефективність бюджетування та вивільнить кошти на інші програми розвитку.

Остання умова поки що і унеможлиблює базисне бюджетування в Україні. Поточні видатки (видатки проїдання, споживання, як от заробітна

плата) у наших бюджетах за різними методами оцінки складають не менше 80 %. А у особливо кризові 2009-2010 рр. за офіційною бюджетною класифікацією капітальні видатки державного бюджету взагалі ледь сягали 7-8 % [3]. При тому, що результативність поточних та капітальних видатків слід ретельно оцінювати.

За таких умов, уявивши модель базисного бюджетування, ми бачимо тільки постійне зростання соціальних видатків та видатків на обслуговування і погашення боргу, які поглинають усі можливі ресурси бюджетів. За тої практики, що склалася, соціальні та управлінські бюджетні програми ні скоротити, ні призупинити неможливо. Про гнучке управління бюджетними програмами інвестиційного спрямування, яке б дало зростання бюджетних доходів і спрямування їх у нові програми, можна поки що забути.

Для бюджетної політики України необхідно передбачити виважену і ефективну інвестиційну політику (актуальні негативні приклади такої політики – закупівля поїздів Хюндай та скандали з ремонтами доріг регіональними Автодорами); реальний економічний розвиток у довгостроковій перспективі; відхід, нарешті, від утриманської політики у сфері державних фінансів, коли кошти просто «засвоюються» без майбутніх позитивних результатів для бюджетів. Тоді система базисного бюджетування стане у нагоді і Україні.

Список використаних джерел

1. Бабич Т.С. Макрофінансове бюджетування: навч. посіб. / Т.С. Бабич, Т.В. Жибер; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В.М. Федосова. – К.: КНЕУ, 2011. – 311 с.
2. Бюджетна система: підруч. / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2012 – 871 с.
3. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2009, 2010 рр.